

اعتباریابی مدل صفات چهارگانه تاریک شخصیت

* رحیم یوسفی^۱، آسان ایمانزاد^۲

۱- دکترای روانشناسی، دانشیار، گروه روانشناسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، تبریز، ایران.

۲- کارشناس ارشد، گروه روانشناسی بالینی، واحد ارومیه، دانشگاه آزاد اسلامی، ارومیه، ایران.

حکیده

تاریخ دریافت: ۰۶ مهر ۱۳۹۶

تاریخ پذیرش: ۱۷ اردیبهشت ۱۳۹۷

اهداف: مدل صفات چهارگانه تاریک شخصیت، فرمول‌بندی جدیدتری از شخصیت ناسازگارانه است که پس از مدل صفات سه‌گانه تاریک شخصیت مطرح شده است و به ترکیب صفات خودشیفتگی، ماکیاولیسم، جامعه‌ستیزی، متغیر چهارم را با عنوان دیگرآزاری اضافه کرده است. هدف پژوهش حاضر بررسی اعتبار مدل صفات چهارگانه تاریک شخصیت در نمونه ایرانی بود.

مواد و روش‌ها: این مطالعه به صورت مقطعی روی ۵۰۰ دانشجوی کارشناسی در سال تحصیلی ۹۶-۹۵ انجام شد. نمونه پژوهش با روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب و با مقیاس دوجین کثیف و مقیاس کوتاه تکانش دیگرآزاری ارزیابی شد. داده‌های گردآوری‌شده با نرم‌افزارهای SPSS نسخه ۲۲ و نرم‌افزار لیزرل نسخه ۸ تحلیل شدند. به منظور آزمون روایی سازه مدل صفات چهارگانه تاریک شخصیت از تحلیل عاملی تأییدی استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج روایی سازه نشانگر تأیید ساختار چهارعاملی مدل و برآزش خوب آن با داده‌های حاصل بود. ضرایب باز آزمایی برای کل مقیاس و مؤلفه‌ها در دامنه‌های بین ۰/۷۶ تا ۰/۸۴ قرار داشت که نشانگر پایایی آزمون بود. ضریب همسانی درونی برای کل مدل و نیز خرده‌مقیاس‌ها بین ۰/۶۸ تا ۰/۸۸ به دست آمد که نشانگر انسجام درونی آزمون بود.

نتیجه‌گیری: مدل صفات چهارگانه تاریک شخصیت در نمونه ایرانی مورد تأیید بوده و برآزش مطلوبی دارد.

کلیدواژه‌ها:

صفات تاریک، شخصیت، ماکیاولیسم، خودشیفتگی، جامعه‌ستیزی، دیگرآزاری

مقدمه

در دهه گذشته شاهد افزایش چشمگیر آن دسته از تحقیقات تجربی بودیم که به درک جنبه‌های تاریک شخصیت^۱ اختصاص پیدا کردند [۱]. این تحقیقات در شرایطی گسترش یافت که بر سر تعداد و ماهیت جنبه‌هایی از شخصیت که باید تاریک تلقی شوند، وفاق و همسویی آشکاری وجود نداشت [۲]. مطابق با اولین آثار علمی در این زمینه [۳] به نظر می‌رسد نویسندگان و پژوهشگران متقاعد شده‌اند جنبه‌های تاریک شخصیت از لحاظ اجتماعی آزاردهنده هستند و با مشکلات بین‌فردی و رفتارهای مخرب مانند پرخاشگری، فریب‌کاری^۲ و استثمار^۳ همراه هستند؛ برای مثال، جنبه‌های خاص تاریک شخصیت با ارتکاب خشونت جنسی مرتبط هستند [۴، ۵].

آن دسته از جنبه‌های تاریک شخصیت که در دهه اخیر در

1. Dark personality
2. Manipulation
3. Exploitation

* نویسنده مسئول:

دکتر رحیم یوسفی

نشانی: تبریز، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، گروه روانشناسی.

تلفن: ۳۴۳۲۷۵۸۹ (۴۱) ۹۸+

پست الکترونیکی: yousefi@azaruniv.ac.ir

کانون توجه تجربی و پژوهشی بوده‌اند، شامل صفات سه‌گانه تاریک^۴ می‌شوند که متشکل از سه صفت شخصیتی خودشیفتگی، جامعه‌ستیزی و ماکیاولیسم^۵ است [۱]. اولین مؤلفه از صفات سه‌گانه تاریک شخصیت، خودشیفتگی است که به احساسات مبالغه‌آمیز بزرگ‌منشی، غرور، غرق شدن در خود و محق‌بودن اشاره دارد. خودشیفتگی در جنبه‌های مختلف عملکرد بین‌فردی تداخل ایجاد می‌کند، چون دیگران از گرایش‌های استثمارگرانه، خودمحوری و بزرگ‌منشی فرد خودشیفته به ستوه می‌آیند [۲، ۶]. جامعه‌ستیزی، نحس‌ترین صفت در مجموعه صفات سه‌گانه تاریک است [۳، ۷] و با ویژگی‌هایی مانند تکانش‌گری، هیجان‌طلبی، سنگ‌دلی، گستاخی و پرخاشگری بین‌فردی مشخص می‌شود [۸]. سومین مؤلفه صفات سه‌گانه تاریک شخصیت، اصطلاح ماکیاولیسم است که به احترام اندیشه‌های نیکولا ماکیاولی به این نام معروف شده است. ماکیاولیسم منعکس‌کننده جهت‌گیری به‌شدت خودخواهانه‌ای است که فرد

4. Dark triad

5. Machiavelliansim

مجله روان‌پزشکی و روان‌شناسی بالین ایران

تصویر ۱. مدل صفات چهارگانه تاریک شخصیت

به صورت آزارگری غیرجنسی بروز می‌کند، در افراد جوامع مختلف رایج است و به نظر می‌رسد از لحاظ آماری به طور طبیعی توزیع شده است [۱۴]. افراد آزارگر به دنبال فرصت برای درگیر شدن در فعالیت‌های روزمره ظالمانه یا آزارگرانه هستند. در مقایسه با افراد جامعه‌ستیز که در روابط بین‌فردی خودشان به دیگران اهمیتی نمی‌دهند، افراد آزارگر در مسیر اهداف خودخواهانه خودشان ممکن است به دیگران آسیب نیز بزنند [۲].

با اینکه نویسندگان حوزه صفات تاریک شخصیت فرمول‌بندی صفات چهارگانه تاریک شخصیت را در سطح نظری به رسمیت شناخته‌اند، هنوز شواهد تجربی کافی برای پذیرش تجربی این فرمول‌بندی در دسترس نیست؛ البته باید مطرح کرد ابزارهای سنجشی مختلفی برای ارزیابی دیگرآزاری در دسترس است، ولی برای گسترش صفات سه‌گانه تاریک به صفات چهارگانه تاریک شخصیت، سنجش‌های مجزا و جداگانه مؤلفه آزارگری راهگشا نخواهند بود، بلکه باید آن را در چارچوب سنجش صفات سه‌گانه تاریک ارزیابی کرد و مهم‌تر از آن به بررسی نقش آن در اعتباربخشی به مفهوم صفات چهارگانه تاریک شخصیت پرداخت تا از این رهگذر بتوان درباره روایی و پایایی صفات چهارگانه قضاوت کرد.

به طور سنتی از پرسش‌نامه‌ها و مقیاس‌های مختلفی مانند پرسش‌نامه شخصیت خودشیفته^{۱۳} [۱۵]، مقیاس خودگزارشی جامعه‌ستیزی^{۱۴} [۱۶]، پرسش‌نامه ماکیاولیسم^{۱۵} [۱۷] و پرسش‌نامه دوجین کشیف^{۱۶} [۱۸] برای سنجش صفات سه‌گانه تاریک شخصیت استفاده شده است. نسخه فارسی پرسش‌نامه دوجین کشیف [۱] یکی از ابزارهای کوتاه و سودمند برای ارزیابی سه‌گانه‌های تاریک شخصیت است که روایی و اعتبار خوبی دارد.

13. Narcissistic personality inventory
14. SelfReport psychopathy scale
15. Mac-inventory
16. Dirty dozen

تمایل دارد از هر راهی مانند فریب‌کاری، تقلب و بهره‌کشی به اهداف خود برسد [۲].

پولاس و ویلیامز^۶ که اصطلاح صفات سه‌گانه تاریک شخصیت را ابداع و مطرح کردند، شباهت‌ها و تفاوت‌ها بین صفات سه‌گانه تاریک شخصیت را گسترش دادند [۳]. این نویسندگان اشاره کرده‌اند صفات تاریک شخصیت ویژگی‌های مشترکی مانند ناسازگاری، سنگدلی، فریب‌کاری، خودمحوری، فقدان صداقت و فروتنی و گرایش به بهره‌کشی بین‌فردی دارند. آن‌ها مطرح کرده‌اند ممکن است یک یا چند مورد از این ویژگی‌ها، تعیین‌کننده هسته اصلی صفات تاریک شخصیت باشند، ولی کنکاش‌ها برای دستیابی به هسته این اصطلاح به بحث‌ها و مجادله‌های فراوانی منجر شده است. نبود توافق بر سر هسته مرکزی صفات سه‌گانه تاریک شخصیت تا حدی ناشی از واقعیت است که این صفات شخصیت، اگر چه همپوشانی دارند، از سازه‌های متمایزی تشکیل شده‌اند [۱، ۳].

اگرچه شباهت‌های مهمی بین مؤلفه‌های صفات سه‌گانه تاریک شخصیت وجود دارد، باید به تفاوت‌های مهم موجود بین این مؤلفه‌ها نیز اذعان کنیم. یکی از این واگرایی‌ها مربوط به این واقعیت است که صفات ماکیاولیسم و جامعه‌ستیزی در مقایسه با خودشیفتگی بیشتر به عنوان ویژگی‌های شخصیتی تاریک‌تر^۷ و ناگوارتر لحاظ شده‌اند [۹]. این ادعا با پژوهش‌هایی حاصل شده است که نشان داده‌اند جامعه‌ستیزی و ماکیاولیسم با پیامدهایی مانند فقدان دغدغه‌های اخلاقی همبسته هستند [۲، ۱۰]. تفاوت عمده دیگر بین این مؤلفه‌ها مربوط به ارتباط متفاوت آن‌ها با رفتار پرخاشگرانه و منشأ فراخوانی آن است [۱۱]. بنابراین با توجه به پیوندهای گسترده و متفاوت صفات سه‌گانه تاریک شخصیت با سازه‌های دیگر، ممکن است تعداد صفات تاریک شخصیت بیشتر از سه صفت باشد. برای مثال، برخی از پژوهشگران مطرح کرده‌اند صفات سه‌گانه تاریک شخصیت باید به فرمول‌بندی جدیدی با عنوان صفات چهارگانه تاریک^۸ شخصیت توسعه یابد که در آن مؤلفه دیگرآزاری^۱ به این مجموعه اضافه می‌شود (تصویر شماره [۱۲، ۱۳] [۱]).

دیگرآزاری، لذت‌بردن از رنج دیگران است. درباره این پدیده اغلب به شکل شدید آن در بافت‌های جنایی و جنسی بحث شده است. اخیراً پینکر^{۱۰} حالت خفیف‌تری از این پدیده را با عنوان دیگرآزاری نرم^{۱۱} یا دیگرآزاری روزمره^{۱۲} مطرح کرده است که اغلب

6. Paulhus & Williams
7. Darker
8. Dark tetrad
9. Sadism
10. Pinker
11. Soft sadism
12. Everyday sadism

پرسش‌نامه دوجین کثیف

جنیسون و وبستر^{۱۷} به منظور تهیه نسخه کوتاهی برای سنجش صفات تاریک شخصیت این پرسش‌نامه را ساختند [۱۸] که ۱۲ گویه دارد و از پاسخ‌دهندگان خواسته می‌شود میزان تناسب گویه‌ها با وضعیت خود را در مقیاسی هفت‌درجه‌ای (کاملاً مخالفم=۱ تا کاملاً موافقم=۷) درجه‌بندی کنند. در این مقیاس هرکدام از سه صفت تاریک شخصیت با چهار گویه سنجیده می‌شود. نتایج چهار مطالعه سازندگان مقیاس جنیسون و وبستر نشان داد این مقیاس روایی و اعتبار زیاد و قابل قبولی دارد. سازندگان اصلی ضریب پایایی بازآزمایی^{۱۸} را برای کل مقیاس و همچنین زیرمقیاس‌ها در دامنه‌ای از ۰/۷۶ تا ۰/۸۷ به دست آوردند. در ایران یوسفی و پیری ویژگی‌های روان‌سنجی این مقیاس را بررسی کردند که نشانگر روایی سازه خوب مقیاس در نمونه ایرانی است [۱]. ضریب بازآزمایی پرسش‌نامه برای کل مقیاس ۰/۷۵ و برای مؤلفه‌های خودشیفتگی ۰/۷۹، ماکیاولیسم ۰/۸۰ و جامعه‌ستیزی ۰/۶۶ بود.

به منظور سنجش همسانی درونی^{۱۹} آزمون پرسش‌نامه دوجین کثیف از روش محاسبه ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده بود که برای عامل‌های خودشیفتگی ۰/۷۷، ماکیاولیسم ۰/۷۲، جامعه‌ستیزی ۰/۶۸ و برای کل مقیاس ۰/۷۶ بود. برای ارزیابی روایی همگرای پرسش‌نامه دوجین کثیف، از پرسش‌نامه‌های شخصیت خودشیفته نسخه ۱۶ گویه‌ای، مقیاس جامعه‌ستیزی نسخه کوتاه پرسش‌نامه شخصیتی چندوجهی مینه‌سوتا و همچنین پرسش‌نامه ماکیاولیسم-۵ استفاده شده بود که نشانگر روایی همگرای بالا بود [۱]. در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ برای نمره کل این پرسش‌نامه برابر با ۰/۷۴ و برای مؤلفه‌های سه‌گانه در دامنه ۰/۶۸ تا ۰/۷۹ قرار داشت.

مقیاس کوتاه تکانش دیگرآزاری

اومیرا، دیویس و هاموند^{۲۰} این پرسش‌نامه را برای سنجش دیگرآزاری روزمره و غیرجنسی ساخته‌اند [۱۹] که ۱۰ گویه دارد و پاسخ‌های آزمودنی‌ها در مقیاس لیکرت چنددرجه‌ای طبقه‌بندی می‌شود. این مقیاس تمایلات فرد را درباره احساس لذت از آسیب‌زدن به دیگران می‌سنجد. ضریب همسانی درونی این مقیاس در پژوهش‌های مختلف بررسی شده است که در دامنه ۰/۶۸ تا ۰/۸۷ قرار داشت.

در پژوهش حاضر، نسخه فارسی مقیاس کوتاه تکانش

از آنجا که ابزار جامع و واحدی موجود نیست که برای ارزیابی صفات چهارگانه تاریک شخصیت استفاده شود، پژوهش حاضر همسو با فرمول‌بندی و گسترش نظری صفات سه‌گانه تاریک به صفات چهارگانه تاریک شخصیت درصدد است برای اولین بار با به کارگیری نسخه فارسی پرسش‌نامه دوجین کثیف به همراه نسخه فارسی مقیاس کوتاه تکانش دیگرآزاری [۱۹] به اعتباریابی مدل صفات چهارگانه تاریک شخصیت بپردازد. بر این اساس سؤال اساسی پژوهش حاضر این است که آیا مدل صفات چهارگانه تاریک شخصیت بر اساس داده‌های حاصل از نمونه ایرانی، برازش مناسبی دارد؟

روش

این پژوهش از نوع توصیفی-پیمایشی است که به اعتباریابی یکی از ابزارهای روان‌سنجی می‌پردازد. جامعه آماری شامل تمامی دانشجویان مقطع کارشناسی دانشگاه ارومیه بود که در نیمسال اول سال تحصیلی ۹۶-۹۵ مشغول به تحصیل بودند. حجم تقریبی آن‌ها ده هزار نفر بود. اگرچه حداقل حجم نمونه برآوردشده بر اساس جدول کرجسی و مورگان ۳۶۵ نفر بود، به منظور افزایش اعتبار، مدل ۵۰۰ نفر در نظر گرفته شد که به روش تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند؛ به این صورت که از میان دانشکده‌ها با توجه به نسبت جنسیت انتخاب شدند. ملاک‌های ورود شامل در حال تحصیل بودن در مقطع کارشناسی، مشروطی‌نداشتن و تمایل و رضایت آگاهانه برای شرکت در پژوهش بود. همچنین ملاک‌های خروج شامل همکاری نکردن و مخدوش بودن پرسش‌نامه‌ها و ابتلا به اختلال روانی حاد و مصرف دارو بر اساس خوداظهاری بود.

غربال‌گری پرسش‌نامه‌ها از لحاظ مخدوش و بی‌پاسخ‌بودن پس از اتمام مرحله گردآوری داده‌ها انجام شد و پرسش‌نامه‌های بی‌پاسخ، چندپاسخ، مخدوش و فاقد اطلاعات جمعیت‌شناختی ضروری کنار گذاشته شد، اما به منظور رسیدن به حجم نمونه تعیین‌شده، نمونه‌گیری ادامه پیدا کرد. از لحاظ رعایت اصول اخلاقی در پژوهش، از آزمودنی‌ها خواسته شد پرسش‌نامه را بدون نام تکمیل کنند و رضایت آگاهانه آن‌ها برای مشارکت در پژوهش جلب شد.

برای آزمون مدل صفات چهارگانه تاریک شخصیت ابتدا با مطالعه آثار علمی این حوزه، مقیاس کوتاه تکانش دیگرآزاری [۱۹] به عنوان مناسب‌ترین ابزار برای سنجش آزارگری روزمره انتخاب و برای کسب رضایت سازندگان با آن‌ها مکاتبه شد؛ سپس مؤلف اول پرسش‌نامه مذکور را به فارسی برگرداند. نتیجه بررسی مقدماتی ویژگی‌های روان‌سنجی آن در نمونه دیگری در حال انتشار است. داده‌های پژوهش به روش میدانی و با استفاده از ابزارهای زیر گردآوری شدند [۲۰]:

17. Jonason & Webster

18. Test re-test

19. Internal consistency

20. O'Meara, Davies & Hammond

یافته‌ها

در جدول شماره ۱ داده‌های جمعیت‌شناختی مربوط به جنسیت، سن، وضعیت تأهل گزارش شده است. میانگین و انحراف استاندارد نمره‌های آزمودنی‌ها در صفات چهارگانه تاریک شخصیت در جدول شماره ۲ ارائه شده است. به منظور بررسی روایی سازه مدل صفات چهارگانه تاریک شخصیت از روش تحلیل عاملی تأییدی استفاده شد. نتایج این تحلیل از ساختار چهارعاملی صفات تاریک شخصیت حمایت کرد (تصویر شماره ۲).

همان‌طور که جدول شماره ۳ نشان می‌دهد، همه ضرایب مطلوب هستند و مقادیر t مربوط به آن‌ها بالاست و در سطح $0/001$ معنی‌دار هستند. به‌منظور بررسی نیکویی برازش مدل صفات چهارگانه تاریک شخصیت با داده‌های پژوهش، شاخص‌های مربوط به برازش مدل ارائه می‌شوند. جدول شماره ۴ شاخص‌های برازش صفات چهارگانه تاریک شخصیت را نشان می‌دهد.

دیگر آزاری به منظور اجرا در کنار پرسش‌نامه دوجین کثیف برای سنجش آزارگری و اعتباریابی مدل چهارگانه صفات تاریک شخصیت استفاده شد. بر این اساس این پرسش‌نامه ابتدا تحلیل عاملی اکتشافی شد که در نهایت با حذف یک سؤال به علت همبستگی نداشتن با نمره کل، ساختار تک عاملی آن با ۹ سؤال تأیید شد. سپس در نمونه‌ای دیگر تحلیل عاملی تأییدی شد که نتیجه هر دو تحلیل نشانگر تأیید ساختار عاملی ۲۱ پرسش‌نامه بود [۲۱]. ضریب همسانی درونی برای مقیاس به شیوه محاسبه آلفای کرونباخ $0/88$ و به شیوه دونیمه‌کردن برابر با $0/83$ به دست آمد.

داده‌های حاصل با استفاده از روش ماتریس همبستگی و تحلیل عاملی تأییدی و با کمک نرم‌افزارهای SPSS نسخه ۲۲ و LISREL نسخه ۸ تحلیل شدند.

21. Factor structure

جدول ۱. داده‌های جمعیت‌شناختی نمونه پژوهش

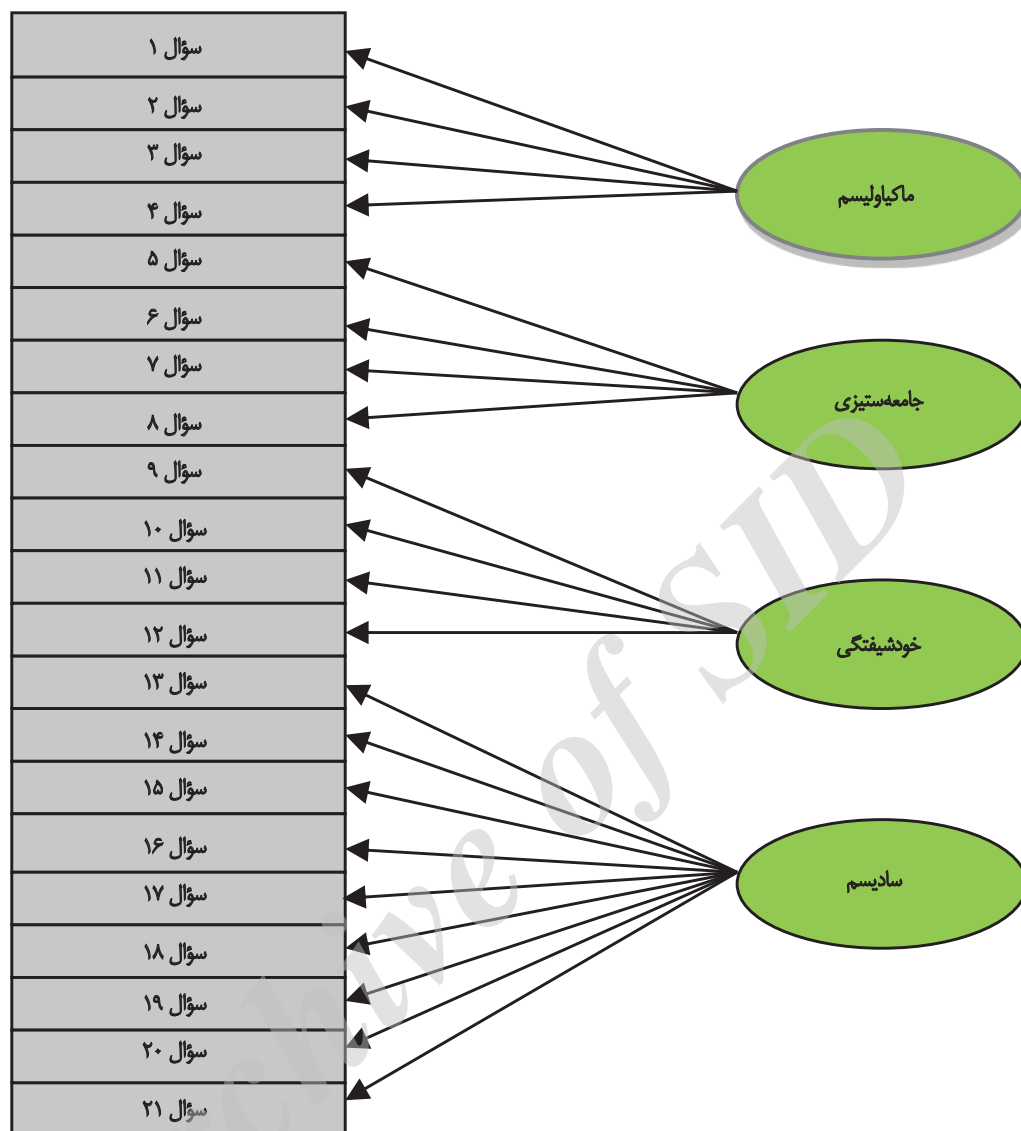
گروه	فراوانی (درصد)
جنسیت	دختر ۲۷۷(۵۵/۴)
	پسر ۲۳۳(۴۴/۶)
	کل ۵۰۰(۱۰۰)
وضعیت تأهل	مجرد ۴۶۰(۹۲)
	متاهل ۴۰(۸)
	کل ۵۰۰(۱۰۰)
گروه	میانگین (انحراف استاندارد)
سن	دختر ۲۱/۲۸(۲/۳۳)
	پسر ۲۲/۳۵(۲/۱۹)
	کل ۲۱/۸۶(۲/۲۶)

مجله روان‌پزشکی و روان‌شناسی بالین ایران

جدول ۲. میانگین و انحراف استاندارد نمره‌های آزمودنی‌ها در صفات چهارگانه تاریک شخصیت

گروه	ماکیاولیسم	جامعه‌ستیزی	خودشیفتگی	آزارگری	صفات چهارگانه تاریک
زنان	۷/۳۷(۴/۲۵)	۱۱/۶۶(۴/۹۱)	۲۰/۵۱(۵/۹۷)	۱۴/۱۹(۷/۷۲)	۵۲/۷۲(۱۴/۳۲)
مردان	۱۰/۱۹(۶/۰۹)	۱۲/۶۸(۵/۶۳)	۱۹/۱۹(۵/۵۱)	۲۰/۳۴(۱۲/۰۵)	۶۲/۴۱(۱۸/۹۵)
کل	۸/۳(۵/۳۳)	۱۲/۱۱(۵/۲۴)	۱۹/۹۲(۵/۷۹)	۱۶/۹۳(۱۰/۹۳)	۵۷/۵۹(۱۶/۰۹)

مجله روان‌پزشکی و روان‌شناسی بالین ایران

تصویر ۲. ساختار چهارعاملی مدل صفات تاریک شخصیت

مجله روان‌پزشکی و روان‌شناسی بالین ایران

برازش فزاینده^{۲۵}، شاخص نیکویی نسبی^{۲۶} به ترتیب برابر با ۰/۹۵، ۰/۹۴، ۰/۹۴، ۰/۹۵ و ۰/۹۳ به دست آمد و با توجه به اینکه مقادیر این شاخص‌ها بیشتر از ۰/۹ است، در نتیجه نشانگر برازش خوب مدل هستند.

ضرایب همسانی درونی به شیوه محاسبه ضریب آلفای کرونباخ برای عامل‌های خودشیفتگی ۰/۸۰، ماکیولیسم ۰/۷۹، جامعه‌ستیزی ۰/۶۸، دیگرآزاری ۰/۸۸ و برای کل مقیاس ۰/۸۵ بود. این نتایج با استفاده از روش دونیمه‌کردن برای عامل‌های خودشیفتگی ۰/۷۵، ماکیولیسم ۰/۷۷، جامعه‌ستیزی ۰/۵۸، دیگرآزاری ۰/۸۲ و برای کل مقیاس ۰/۷۱ به دست آمد. ضریب

اگرچه شاخص مجذور کای معنادار بود، با توجه به اینکه این شاخص در مواردی که حجم نمونه بالاست معنادار می‌شود، قابل‌اغماض هست. در عوض به‌جای شاخص مجذور کای به تفسیر شاخص دیگری به نام نسبت مجذور کای بر درجه آزادی (X^2/df) می‌پردازند. حاصل تقسیم شاخص مجذور کای بر درجه آزادی برابر با ۳/۷۱ است که اگرچه از مقدار بحرانی ۳ بالاتر است، اختلاف فاحش نیست. شاخص ریشه میانگین مربعات خطای برآورد (RMSEA) در این مدل برابر با ۰/۰۵ است. شاخص‌های برازش مقایسه‌ای^{۲۲}، شاخص برازش هنجار شده^{۲۳}، شاخص برازش هنجار نشده^{۲۴}، شاخص

25. Incremental Fit Index (IFI)

26. Relative Fit Index (RFI)

22. Comparative Fit Index (CFI)

23. Normed Fit Index (NFI)

24. Non-Normed Fit Index (NNFI)

جدول ۳. ضرایب استاندارد شده و مقادیر t و همچنین معناداری آن‌ها در مدل اندازه‌گیری صفات چهارگانه تاریک شخصیت

مقادیر t	ضرایب استاندارد شده	متغیرهای مشاهده شده (سوالات)	
۱۸/۰۴	۰/۷۲	تمایل دارم برای رسیدن به خواسته‌هایم از دیگران استفاده ابزاری کنم.	۱
۲۴/۳۲	۰/۸۹	تمایل دارم برای رسیدن به خواسته‌هایم دیگران را فریب داده و به آن‌ها دروغ بگویم.	۲
۱۵/۶۱	۰/۶۵	تمایل دارم برای رسیدن به خواسته‌هایم از دیگران تعریف و تمجید کنم.	۳
۲۲/۶۳	۰/۸۵	تمایل دارم برای رسیدن به خواسته‌هایم دیگران را به هر وسیله‌ای به کار بگیرم.	۴
۵/۹۰	۰/۲۹	تمایل دارم احساس پشیمانی نکنم و افسوس نخورم.	۵
۱۵/۳۴	۰/۶۹	تمایل دارم به جنبه‌های اخلاقی اعمال و رفتارم توجه نکنم.	۶
۱۳/۸۵	۰/۶۳	تمایل دارم تا اندازه‌ای سنگدل و بی تفاوت باشم.	۷
۱۳/۶۳	۰/۶۲	تمایل دارم به انسان‌ها بدبین باشم.	۸
۲۰/۲۴	۰/۸۰	تمایل دارم دیگران تحسینم کنند.	۹
۲۱/۷۸	۰/۸۵	تمایل دارم دیگران به من توجه کنند.	۱۰
۱۴/۷۸	۰/۶۳	تمایل دارم به مقام و منزلت خاصی برسیم.	۱۱
۱۷/۸۵	۰/۷۳	تمایل دارم دیگران به من توجه و لطف خاصی باشند.	۱۲
۲۲/۳۳	۰/۸۲	اذیت کردن دیگران می‌تواند هیجان برانگیز باشد.	۱۳
۲۳/۹۸	۰/۸۶	دیگران را اذیت می‌کنم، چون می‌توانم این کار را بکنم.	۱۴
۲۱/۵۵	۰/۸۱	به خاطر خوشی و لذت خودم دیگران را اذیت می‌کنم.	۱۵
۲۱/۷۳	۰/۸۱	برای اینکه دیگران را سر جایشان بنشانم، آن‌ها را تحقیر می‌کنم.	۱۶
۲۴/۸۹	۰/۸۸	از اینکه به دیگران از لحاظ جسمی، جنسی و هیجانی آزار برسانم، لذت می‌برم.	۱۷
۲۴/۳۳	۰/۸۷	از تماشای آزار و اذیت دیگران لذت می‌برم.	۱۸
۲۱/۸۹	۰/۸۱	درباره آزار و اذیت دیگران خیال پردازی می‌کنم.	۱۹
۱۳/۲۹	۰/۵۶	گاهی خیلی عصبانی می‌شوم و دلم می‌خواهد به دیگران آزار برسانم.	۲۰
۱۵/۹۳	۰/۶۵	اگر مردم دیگران را آزار و اذیت کنند، از آن لذت خواهند برد.	۲۱

مجله روان‌پزشکی و روان‌شناسی بالینی ایران

تاریک شخصیت، در دو دهه اخیر شتاب گرفته است. پژوهش‌های انجام شده در این زمینه عمدتاً معطوف به صفات سه‌گانه تاریک شخصیت بوده است. اخیراً برخی نویسندگان و پژوهشگران مدل صفات چهارگانه را برای جنبه‌های تاریک شخصیت مطرح کرده‌اند. پژوهش حاضر برای اولین بار در داخل کشور، به منظور آزمون اعتبار مدل صفات چهارگانه تاریک شخصیت در نمونه‌ای

باز آزمایشی پرسش‌نامه به فاصله یک هفته برای کل پرسش‌نامه ۰/۸۴ و برای عامل‌های خودشیفتگی ۰/۸۱، ماکیاولیسم ۰/۷۸، جامعه‌ستیزی ۰/۷۶ و دیگر آزاری ۰/۷۹ بود.

بحث

توجه به جنبه‌های نامطلوب شخصیت با عنوان جنبه‌های

جدول ۴. شاخص‌های برازش مدل صفات چهارگانه تاریک شخصیت

شاخص	df	X ²	X ² /df	RMSEA	CFI	NFI	NNFI	IFI	RFI
مقدار	۲۸۳	۱۰۵۱/۵۴	۳/۷۱	۰/۰۵	۰/۹۵	۰/۹۴	۰/۹۴	۰/۹۵	۰/۹۳

مجله روان‌پزشکی و روان‌شناسی بالینی ایران

متشکل از دانشجویان کارشناسی انجام شد.

هماهنگی و انسجام درونی زیادی دارند.

نتیجه‌گیری

ضرایب بازآزمایی برای کل مقیاس و مؤلفه‌ها در دامنه‌ای بین ۰/۷۶ تا ۰/۸۴ قرار داشت. ضرایب بازآزمایی برای پرسش‌نامه دوجین کثیف در مطالعه سازندگان اصلی در دامنه‌ای بین ۰/۷۶ تا ۰/۸۷ و در مطالعه یوسفی و پیری [۱] بین ۰/۶۶ تا ۰/۸۰ قرار داشت. همچنین ضریب بازآزمایی برای نسخه فارسی مقیاس تکانش دیگرآزاری ۰/۷۷ به دست آمد [۲۰]. بر این اساس، همسو با مطالعات پیشین می‌توان گفت ابزار استفاده‌شده برای سنجش صفات چهارگانه تاریک شخصیت ثبات و پایایی لازم را دارد.

تهیه و در دسترس قراردادن ابزارهای کوتاهی که از لحاظ ویژگی‌های روانسنجی تأیید شده باشند، یکی از سودمندترین روشها برای ارزیابی شخصیت انسان به ویژه جنبه‌های تاریک شخصیت است. در این بین مدل صفات چهارگانه تاریک شخصیت با توجه به اینکه اخیراً مطرح شده است و از لحاظ نظری توجه روز افزونی به خود جلب کرده است، بیشتر نیازمند آماده‌سازی و ارائه ابزاری سودمند برای ارزیابی و سنجش است. مجموع یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد مدل صفات چهارگانه تاریک شخصیت در نمونه ایرانی روایی و اعتبار دارد.

محدودیت عمده پژوهش حاضر غربال‌گری نشدن آزمودنی‌های پژوهش از لحاظ داشتن تشخیص‌های روان‌پزشکی بود که اگرچه این مسئله از طریق خوداظهاری در پرسش‌نامه‌ها بررسی شد، ممکن است غربال‌گری آزمودنی‌ها با ابزارهای تشخیصی یا مصاحبه بالینی سودمند باشد. بر اساس نتایج پژوهش حاضر سنجش صفات تاریک شخصیت و نیز فرمول‌بندی مسائل و مشکلات افراد به ویژه مشکلات بین‌فردی و ارتباطی افراد بر اساس مدل صفات چهارگانه تاریک شخصیت در موقعیت‌های بالینی و پژوهشی می‌تواند سودمند باشد.

سپاسگزاری

این پژوهش برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد در رشته روان‌شناسی بالینی با همین عنوان است. از دانشجویان مقطع کارشناسی دانشگاه ارومیه که در پژوهش حاضر شرکت داشتند، کمال تشکر و امتنان را داریم.

بنا بر اظهار نویسندگان مسئول مقاله، بین نویسندگان مقاله، تعارضی از نظر منافع وجود ندارد.

از لحاظ تاریخی ارزیابی و سنجش جنبه‌های تاریک شخصیت انسان با ابزارهایی صورت گرفته است که گاهی از لحاظ تعداد گویه و نحوه پاسخ‌دهی و نمره‌گذاری متفاوت بوده‌اند. نویسندگان و پژوهشگران این حوزه همواره به استفاده از ابزار یکدست و واحدی که بتواند در قالب پرسش‌نامه به سنجش ابعاد تاریک شخصیت بپردازد توجه کرده‌اند. بر این اساس در پژوهش حاضر با کنار هم نهادن نسخه فارسی پرسش‌نامه دوجین کثیف که ابزاری کوتاه و کارآمد برای سنجش صفات سه‌گانه، یعنی ماکیاولیسم، جامعه‌ستیزی، خودشیفتگی - تاریک شخصیت است [۱] و با نسخه فارسی مقیاس کوتاه تکانش دیگرآزاری [۱۹، ۲۰] به آزمون اعتبار مدل صفات چهارگانه تاریک شخصیت پرداخته شد.

به منظور برآورد روایی سازه مدل چهارگانه تاریک شخصیت از تحلیل عاملی تأییدی استفاده شد که نتایج حاصل نشانگر برازش خوب مدل کلی بود. تمامی گویه‌ها روی عامل‌های چهارگانه ماکیاولیسم، جامعه‌ستیزی، خودشیفتگی و دیگرآزاری، بار عاملی معناداری داشتند. دامنه بارهای عاملی برای مؤلفه ماکیاولیسم بین ۰/۷۲ تا ۰/۸۹، برای جامعه‌ستیزی بین ۰/۲۹ تا ۰/۶۹، برای خودشیفتگی بین ۰/۶۲ تا ۰/۸۵، و برای دیگرآزاری بین ۰/۵۶ تا ۰/۸۸ بود. همچنین مقادیر به‌دست‌آمده برای شاخص‌های برازش انفرادی RFI، IFI، NNFI، NFI، CFI بالای ۰/۹ بود که نشانگر برازش مطلوب مدل است.

اگرچه ابزار واحدی که بتواند صفات چهارگانه تاریک شخصیت را ارزیابی کند، در دسترس نیست، این یافته‌ها با نتایج پژوهش‌های پیشین انجام‌شده روی ابزارهای فوق همسو است [۱، ۱۸، ۲۰] و نشانگر این است که مدل صفات چهارگانه تاریک شخصیت در فرهنگ ایرانی تأیید می‌شود و ساختاری مشابه با یافته‌های حاصل از بدنه پژوهش‌های این حوزه دارد.

برای بررسی اعتبار مدل چهارگانه صفات تاریک شخصیت، داده‌های حاصل از نمونه با استفاده از دوروش تحلیل شدند. ابتدا نتایج تحلیل اعتبار مقیاس نشان داد همسانی درونی گویه‌های با روش محاسبه ضرایب آلفای کرونباخ برای کل مقیاس ۰/۸۵ است و برای مؤلفه‌ها در دامنه بین ۰/۶۸ تا ۰/۸۸ قرار دارد. این ضرایب برای مقیاس دوجین کثیف توسط سازندگان اصلی (جنیسون و ویستر، ۲۰۱۰) در دامنه‌ای بین ۰/۶۲ تا ۰/۸۷ و در مطالعه یوسفی و پیری [۱] در محدوده بین ۰/۶۸ تا ۰/۷۷ قرار داشت. همچنین سازندگان اصلی مقیاس کوتاه تکانش دیگرآزاری ضرایب همسانی درونی را [۱۹] ۰/۸۷ محاسبه کردند و در مطالعه یوسفی [۲۰] ۰/۸۸ به دست آمده بود. همچنین ضرایب همسانی درونی به شیوه دونیمه‌کردن بین ۰/۵۸ تا ۰/۸۲ قرار داشت. بنابراین همسو با نتایج پژوهش‌های پیشین، یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد گویه‌های پرسش‌نامه مدل صفات چهارگانه تاریک شخصیت

References

- [1] Yousefi R, Piri F. [Psychometric properties of Persian version of dirty dozen scale (Persian)]. *Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology*. 2016; 22(1):67-76.
- [2] Zeigler-Hill V, Marcus DK. *The dark side of personality: Science and practice in social, personality, and clinical psychology*. Washington D.C.: American Psychological Association; 2016. [DOI:10.1037/14854-000] [PMCID]
- [3] Paulhus DL, Williams KM. The dark triad of personality: Narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Journal of Research in Personality*. 2002; 36(6):556-63. [DOI:10.1016/S0092-6566(02)00505-6]
- [4] Zeigler-Hill V, Enjaian B, Essa L. The role of narcissistic personality features in sexual aggression. *Journal of Social and Clinical Psychology*. 2013; 32(2):186-99. [DOI:10.1521/jscp.2013.32.2.186]
- [5] Mouilso ER, Calhoun KS. A mediation model of the role of sociosexuality in the associations between narcissism, psychopathy, and sexual aggression. *Psychology of Violence*. 2012; 2(1):16-27. [DOI:10.1037/a0026217]
- [6] Morf CC, Rhodewalt F. Expanding the dynamic self-regulatory processing model of narcissism: Research directions for the future. *Psychologi Inquiry*. 2001; 12(4):243-51. [DOI:10.1207/S15327965PLI1204_3]
- [7] Rauthmann JF. The Dark triad and interpersonal perception: Similarities and differences in the social consequences of narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Social Psychological and Personality Science*. 2012; 3(4):487-96. [DOI:10.1177/1948550611427608]
- [8] Patrick CJ, Fowles DC, Krueger RF. Triarchic conceptualization of psychopathy: Developmental origins of disinhibition, boldness, and meanness. *Development and Psychopathology*. 2009; 21(3):913-38. [DOI:10.1017/S0954579409000492] [PMID]
- [9] Rauthmann JF, & Kolar GP. The perceived attractiveness and traits of the dark triad: Narcissists are perceived as hot, Machiavellians and psychopaths not. *Personality and Individual Differences*. 2013; 54(5):582-6. [DOI:10.1016/j.paid.2012.11.005]
- [10] Arvan M. Bad news for conservatives? Moral judgments and the Dark Triad personality traits: A correlational study. *Neuroethics*. 2013; 6(1):51-64. [DOI:10.1007/s12152-012-9155-7]
- [11] Jones DN, Paulhus DL. Differentiating the dark triad within the interpersonal circumplex. In: Horowitz LM, Strack S, editors. *Handbook of interpersonal psychology: Theory, research, assessment, and therapeutic interventions*. Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons; 2011. [PMID]
- [12] Buckels EE, Jones DN, Paulhus DL. Behavioral confirmation of everyday sadism. *Psychological Science*. 2013; 24(11):2201-9. [DOI:10.1177/0956797613490749] [PMID]
- [13] Chabrol H, Van Leeuwen N, Rodgers R, Séjourné N. Contributions of psychopathic, narcissistic, Machiavellian, and sadistic personality traits to juvenile delinquency. *Personality and Individual Differences*. 2009; 47(7):734-9. [DOI:10.1016/j.paid.2009.06.020]
- [14] Pinker S. *The better angels of our nature: Why violence has declined*. New York: Viking; 2011.
- [15] Raskin R, Hall CS. A Narcissistic Personality Inventory. *Psychological Reports*. 1979; 45(2):590-9. [DOI:10.2466/pr0.1979.45.2.590] [PMID]
- [16] Hare RD. *The hare psychopathy checklist-revised (PCL-R)*. Toronto, Ontario: Multi Health Systems; 1991.
- [17] Christie R, Geis FL. *Studies in Machiavellianism*. New York: Academic Press; 1970.
- [18] Jonason PK, Webster GD. The dirty dozen: A concise measure of the dark triad. *Psychological Assessment*. 2010; 22(2):420-32. [DOI:10.1037/a0019265] [PMID]
- [19] O'Meara A, Davies J, Hammond S. The psychometric properties and utility of the Short Sadistic Impulse Scale (SSIS). *Psychological Assessment*. 2011; 23(2):523-31. [DOI:10.1037/a0022400] [PMID]
- [20] Hafeznia MR. [An introduction to methodology in human sciences (Persian)]. Tehran: SAMT; 2010.
- [21] Yousefi R. The study psychometric properties of Short Sadistic Impulse Scale (SSIS) in Iranian sample. (in press).